

Oikeusministeriö

Poliisihallituksen lausunto; OM:n lausuntopyyntö; luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle rikoslain muuttamisesta

1. Lausuntopyyntö

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitusta lausumaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan muuttamiseksi siten, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisätäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin nimenomainen maininta tekojen tekemisestä kohteen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisätäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistusvastuusäännökseen silloin, kun rikos, johon kehoitetaan tai houkutellaan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus.

2. Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus katsoo, että esitysluonnoksen tavoite on kannatettava. Lisäksi sen säädöstekninen toteuttamistapa on hyvä ja selkeä.

Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa vuosittain selvityksen poliisin tietoon tuleista epäillyistä viharikoksista vuonna. Aineistona ovat poliisin valtakunnalliset rikosilmoitustiedot. Selvitys on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 lähtien ensin sisäasiainministeriön poliisiosastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa.

Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin viharikosseurannaksi. Viharikoksiksi on määritelty henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehdyt rikokset, joiden taustalla ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskontoa tai vakaumusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Vaikka sukupuoli ei tällä hetkellä ole vihamotiivi, niin selvitystä tehdessään Poliisiammattikorkeakoulu on tarkastellut myös viharikosten kohdistumista eri sukupuoleen vihaluokittain. 7.10.2020 julkaistavassa vuoden 2019 viharikosselvityksessä käykin ilmi, että kun miehiin kohdistuu yleensä erityyppi-

siä väkivaltarikoksia, niin naisiin kohdistuu enemmän suusanallisesti esitetyt rikokset.

Sukupuolen lisääminen rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin on perusteltua, koska sen voidaan olettaa vähentävän erityisesti naisiin kohdistuvaa syrjintää ja edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa. On myös johdonmukaista, että myös henkilön sukupuoli määritellään yhdeksi koventamisperusteeksi koska tälläkin hetkellä rikoslain koventamisperusteen soveltamisessa otetaan huomio sukupuoli sukupuoli-identiteetin osalta, eli henkilön käsitys omasta sukupuolesta.

Sukupuoleen kohdistuvan vaikuttimen lisääminen koventamisperusteisiin on Poliisihallituksen näkemyksen mukaan parempi ratkaisu kuin sen lisääminen yksittäisiin tunnusmerkeihin, sillä koventamisperusteet ovat rikoslajineutraaleja ja vihamotiivia voi esiintyä niin sananvapausrikoksissa kuin muissakin rikoksista kuten henkeen, terveyteen, vapauteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvissa rikoksissa.

Poliisihallituksen käsityksen mukaan merkittävä osa sukupuoleen liittyvästä rikollisuudesta tapahtuu sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristössä. Siten ehdotettu lainmuutos on perusteltavissa myös osana tietoverkoissa tapahtuvan vihapuheen torjuntaa.

Säätämällä sukupuoli yhdeksi rangaistuksen koventamisperusteeksi, lain-säätäjällä on mahdollisuus korostaa arvoja, joita on vahvistettava ja erityisesti kunnioitettava. On perusteltua uskoa, että muutoksella voi olla ainakin jossakin määrin myös rikoksia ennalta estävä vaikutus.

Poliisihallitus toteaa, ettei vihavaikuttimen selvittäminen ole kaikissa tapauksissa yksinkertaista. Poliisiammattikorkeakoulussa on tällä hetkellä tutkimushanke, jossa selvitetään, miten vihamotiivi on otettu huomioon esitutkinnassa ja miten tämä on otettu huomioon syyttäjiä tekemissä syytekirjelmissä ja tuomioistuinten tuomioissa. Perustana käytetään Poliisiammattikorkeakoulun viharikosselvityksessä viharikoksiksi katsotut tapaukset yhdeltä vuodelta. Aikaisemmat, mutta tätä suppeammat selvitykset ovat osoittaneet, että vaikuttimen tunnistamisessa on haasteita, mutta yhden vaikuttimen lisääminen ei tee sitä vaikeammaksi.

Poliisihallitus on antanut ohjeen vihamotiivin tunnistamisesta, jota tuetaan koulutuksen kautta asiaa jalkauttamalla. Tekojen motiivin selvittäminen tapahtuu pääasiassa tekemällä kysymyksiä asianosaisille ja todistajalle sekä hankkimalla tietoa epäillyn aiemmasta toiminnasta ja lausumista. Tämä saattaa edellyttää tiedonhankintaa mm. nettikeskustelupalstoilta ja sosiaalisesta mediasta tai laite-etsinnän tekemistä epäillyn puhelimiin ja tietokoneisiin.

Ehdotetun lainmuutoksen vaikutukset poliisin esitutkintatoimintaan eivät Poliisihallituksen arvion mukaan ole merkittäviä eivätkä olennaisesti lisää esitutkintaan päätyvien rikosasioiden määrää. Motiivin selvittäminen on aina yksi keskeinen seikka esitutkinnassa. Kuten esityksessäkin todetaan, edellyttävät muutokset kuitenkin sekä ensipartioiden että esitutkintaa suorittavien poliisin kouluttamista, jotta ehdotetun koventamisperusteen soveltamisen edellytykset tunnistetaan kussakin tapauksessa, ja koventamispe-

rusteen mahdollisesti edellyttämät esitutkinnalliset toimenpiteet suoritetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Poliisihallitus katsoo kuitenkin, ettei lainmuutos edellyttäisi mitään omaa koulutusta, vaan asia sisällytettäisiin jo olemassa oleviin viharikoksia ja lähisuhdeväkivaltaa käsitteleviin koulutuksiin, kuten myös perus- ja jatkokoulutuksiin sekä poliisin eri lainsäädäntömuutoksiin liittyviin työpaikkakoulutustilaisuuksiin ja seminaareihin. Asiaa helpottaa se, ettei kyse ei ole uudesta tunnusmerkistöstä eikä pakkokeinojen käyttöön vaikuttavasta rangaistusasteikonmuutoksesta, jotka vaikuttaisi suoraan poliisin resursointiin.

Poliisiylitarkastaja Heikki Lausmaa

Poliisitarkastaja Måns Enqvist

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 30.09.2020 klo 14:26. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

[<Kirjoita tähän>](#)

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo